

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۱۳
مقدمه	۱۳
فصل اول: کلیات	۱۵
۱-۱- ادوار تحول اندیشه سیاسی شیعه	۲۰
۱-۲- چگونگی پیدایش مفهوم مردم‌سالاری دینی در نظام جمهوری اسلامی	۲۶
فصل دوم: دوران تکوین نظریات	۳۱
۱-۲- دیدگاه علمای شیعه، از قرن چهارم تا دهم هجری	۳۴
۱-۱-۲- دیدگاه‌های شیخ مفید	۳۴
۱-۱-۲-۱- شیخ مفید و مردم‌سالاری دینی	۳۶
۱-۱-۲-۳- نظام سیاسی مطلوب از منظر شیخ مفید	۳۷
۱-۱-۲-۴- منشاء مشروعیت نظام سیاسی و نقش مردم در آن	۳۸
۱-۱-۲-۵- ولایت فقهای شیعه در عصر غیبت	۳۹
۱-۱-۲-۶- چگونگی تعامل مردم و حاکمان اسلامی	۴۰
۱-۱-۲-۶-۱- وظایف حاکمان اسلامی در قبال مردم	۴۰
۱-۱-۲-۶-۲- وظایف مردم در برابر حاکمان اسلامی	۴۱
۱-۱-۲-۲- شیخ طوسی (۴۶۰ - ۳۸۵ هـ.ق.)	۴۳
۱-۱-۲-۱- اندیشه سیاسی شیخ طوسی و جایگاه مردم در این اندیشه	۴۴
۱-۱-۲-۱-۲- تامین و حفظ مصالح عمومی	۴۵
۱-۱-۲-۲-۲- برقراری نظم و امنیت	۴۵
۱-۱-۲-۳-۱-۲- بسط عدالت اجتماعی	۴۵
۱-۱-۲-۴-۱-۲- تامین رفاه نسبی و عمومی جامعه	۴۶
۱-۱-۲-۳- محقق حلی (۶۰۲ - ۶۷۶ هـ.ق.)	۴۷

۶ □ بررسی نقش مردم در نظام مردم سالاری دینی

- ۱-۳-۱-۲- مشروعیت حکومت از منظر محقق حلی(انتخاب یا انتصاب)..... ۴۷
- ۱-۳-۲- انواع حکومت از دیدگاه محقق و نقش مردم در آن ۴۸
- ۱-۳-۳- وظایف متقابل حاکم و مردم ۴۹
- ۱-۳-۳-۱-۲- بعد اقتصادی ۴۹
- ۱-۳-۳-۲- بعد قضایی ۵۱
- ۱-۳-۳-۳- بعد نظامی ۵۲
- ۱-۳-۳-۴- بعد سیاسی ۵۳
- ۱-۳-۴- محقق حلی و مردم سالاری دینی ۵۴
- ۱-۴-۱-۲- فاضل مقداد ۶۰ (م ۸۲۹ هـ ق.) ۵۴
- ۱-۴-۱-۲- منشأ مشروعیت حکومت و نقش مردم در آن از منظر فاضل مقداد ۵۵
- ۱-۴-۲- اهداف و غایات حکومت ۵۶
- ۱-۴-۳- حکومت مطلوب ۵۷
- ۱-۴-۴- حوزه اختیارات فقیه در عصر غیبت ۵۹
- ۱-۴-۵- مردم سالاری دینی در اندیشه فاضل مقداد ۶۰
- ۲-۲- دیدگاه‌های علمای شیعه از قرن دهم تا سیزدهم ۶۱
- ۱-۲-۲- دیدگاه‌های محقق کرکی (۸۶۸ - ۹۴۰ هـ ق.) ۶۲
- ۱-۱-۲-۲- اهمیت علمی- سیاسی محقق کرکی ۶۳
- ۲-۱-۲-۲- حکومت آرمانی از منظر کرکی و نقش مردم در آن (نظریه امامت) ۶۴
- ۳-۱-۲-۲- ولایت فقیه، حکومت مطلوب کرکی در عصر غیبت و نسبت آن با مردم سالاری دینی ۶۶
- ۳-۲-۲- شیخ جعفر کاشف الغطاء (۱۱۵۴ - ۱۲۲۸ هـ ق.) ۷۰
- ۱-۳-۲-۲- تأثیر عصر سیاسی کاشف الغطاء در شکل گیری اندیشه وی ۷۱
- ۲-۳-۲-۲- اندیشه سیاسی شیخ جعفر کاشف الغطاء، نقش مردم و فقها در حکومت از منظر وی ۷۲

فهرست مطالب □ ۷

- ۷۶..... ۳-۳-۲-۲- کاشف الغطا و مردم‌سالاری دینی.....
- ۷۷..... ۴-۲-۲- محمد حسن نجفی (م: ۱۲۶۶هـ ق.).....
- ۷۸..... ۱-۴-۲-۲- صاحب جواهر و احیای دین.....
- ۷۸..... ۲-۴-۲-۲- بستر اندیشه‌های سیاسی صاحب جواهر.....
- ۳-۴-۲-۲- صاحب جواهر، اندیشه ولایت فقیه و نقش مردم در
این اندیشه..... ۸۰
- ۸۱..... ۱-۳-۴-۲-۲- دلیل نقلی.....
- ۸۱..... ۲-۳-۴-۲-۲- دلیل عقلی.....
- ۸۲..... ۴-۴-۲-۲- صاحب جواهر و نظریه ضرورت ولایت عامه.....
- ۸۳..... ۵-۴-۲-۲- صاحب جواهر و مردم‌سالاری دینی.....
- ۵-۲-۲- بررسی دیدگاههای شیخ مرتضی انصاری
..... (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱هـ ق.)..... ۸۴
- ۱-۵-۲-۲- اندیشه سیاسی شیخ انصاری و جایگاه مردم در این
اندیشه..... ۸۵
- ۲-۵-۲-۲- ولایت فقیه از منظر شیخ انصاری..... ۸۶
- ۳-۵-۲-۲- قلمرو ولایت فقیهان از منظر شیخ انصاری و جایگاه
مردم در آن..... ۸۹
- ۴-۵-۲-۲- مردم‌سالاری دینی در اندیشه شیخ انصاری..... ۹۱
- ۶-۲-۲- نتیجه‌گیری فصل دوم..... ۹۲
- فصل سوم: تحول دیدگاهها در یکصد سال اخیر..... ۹۵**
- ۱-۳- گذری بر تحولات و زمینه‌های بروز انقلاب مشروطه..... ۹۷
- ۱-۱-۳- مشروطیت ایران و نگرش‌های متفاوت علمای شیعه نسبت
به آن..... ۱۰۱
- ۲-۱-۳- بررسی دیدگاه‌های آخوند خراسانی..... ۱۰۳
- ۱-۲-۱-۳- آخوند خراسانی و رهبری نهضت مشروطه..... ۱۰۴
- ۲-۲-۱-۳- آخوند خراسانی و مردم‌سالاری دینی..... ۱۰۷
- ۱-۲-۲-۱-۳- شکل‌گیری حکومت دینی بر اساس آموزه‌های
اسلام..... ۱۰۸

۸ □ بررسی نقش مردم در نظام مردم سالاری دینی

- ۱-۳-۲-۲-۲-۲-۲ نقش مردم در شکل گیری نظام مشروطه از
 ۱۰۹ ..... منظر آخوند خراسانی
- ۳-۲-۲-۳-۳ تشکیل مجلس نمایندگان تضمین کننده نقش
 ۱۱۱ ..... مردم در استمرار نظام مشروطه
- ۳-۲-۲-۴-۱-۳ آزادی مهمترین رکن مردم سالاری ۱۱۲
- ۳-۲-۲-۵-۱-۳ آرای اکثریت مبنای اداره حکومت مردم سالار ۱۱۴
- ۳-۱-۳-۳ بررسی دیدگاه های علامه نایینی ۱۱۵
- ۳-۱-۳-۱-۳ آشنایی با نایینی ۱۱۶
- ۳-۱-۳-۲-۳ نقش مردم در حکومت در اندیشه محقق نایینی (ره) ۱۱۷
- ۳-۲-۱-۳-۳ نایینی و مردم سالاری ۱۲۱
- ۳-۲-۱-۳-۱-۳ ارکان مردم سالاری دینی از منظر نایینی ۱۲۲
- ۳-۱-۳-۲-۱-۳ ضرورت حکومت ۱۲۳
- ۳-۱-۳-۲-۲-۱-۳ لزوم حاکمیت ملی ۱۲۴
- ۳-۱-۳-۲-۳-۱-۳ حاکمیت قانون ۱۲۶
- ۳-۲-۱-۳-۴-۳-۲-۱-۳ لزوم نظارت مجتهد ۱۲۸
- ۳-۲-۱-۳-۴-۲-۱-۳ نقش مردم در شکل گیری و استمرار حکومت از منظر
 ۱۲۹ ..... نایینی
- ۳-۲-۱-۳-۱-۳-۱-۳ اصل شورا ۱۲۹
- ۳-۲-۱-۳-۲-۳-۲-۱-۳ اصل امر به معروف و نهی از منکر یا نظارت
 همگانی ۱۳۱
- ۳-۲-۱-۳-۳-۳-۳-۱-۳ اصل مقدمه واجب ۱۳۲
- ۳-۲-۱-۳-۴-۳-۳-۳-۱-۳ اصل آزادی و مساوات ۱۳۳
- ۳-۲-۱-۳-۵-۳-۳-۳-۱-۳ اصل حفظ نظام و حفظ بیضه اسلام ۱۳۴
- ۳-۲-۳ انقلاب اسلامی ایران و بروز دیدگاه ها در عرصه عملی تشکیل
 حکومت دینی ۱۳۶
- ۳-۲-۱-۲-۳-۱-۳ امام خمینی و مردم سالاری دینی ۱۳۷
- ۳-۲-۱-۱-۲-۳-۱-۳ عناصر مردم سالاری دینی در اندیشه ی سیاسی امام
 خمینی ۱۴۰
- ۳-۲-۱-۱-۱-۲-۳ عدالت ۱۴۱

فهرست مطالب □ ۹

۱۴۱	..... قانون و قانون‌مندی	۳-۲-۱-۱-۱-۲
۱۴۲	..... تنوع و تکثر سیاسی	۳-۱-۱-۲-۳
۱۴۲	..... رضایت مردمی	۴-۱-۱-۲-۳
۱۴۳	..... نظارت و کنترل قدرت	۵-۱-۱-۲-۳
۱۴۳	..... آزادی	۶-۱-۱-۲-۳
	..... مرکز تصمیم‌گیری در نظریه جمهوری اسلامی؛ مردم یا	۳-۲-۲
۱۴۵	..... رهبری(نظریه نصب و انتخاب)	۳-۲-۲-۱
۱۴۵	..... نظریه نصب(مشروعیت الهی)	۳-۲-۲-۱
۱۴۸	..... نظریه انتخاب(مشروعیت مردمی)	۳-۲-۲-۲
۱۵۳	..... نظریه مشروعیت دوگانه(الهی-مردمی)	۳-۲-۲-۳
	..... کارکرد نظریات نصب و انتخاب در تعیین نقش مردم	۳-۲-۲-۴
۱۵۴	..... در شکل‌گیری و استمرار مردم‌سالاری دینی	۳-۲-۲-۴
۱۵۵	..... نتیجه‌گیری و پیشنهادها	
۱۵۹	..... فهرست منابع	